

Polskie ślady w Kanadzie

W DRODZE DO NIEPODLEGŁOŚCI KANADYJSKI PRZYSTANEK

[1]

"W drodze do niepodległości. Kanadyjski przystanek - obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake, 1917-1919" - to tytuł wystawy otwartej w Bibliotece Uniwersyteckiej UMK. Prezentowaną w ramach Tygodnia Bibliotek ekspozycję oglądać można do końca czerwca.

Wystawa historyczno-patriotyczna autorstwa dr Anitty Maksymowicz z Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze pokazuje na unikatowych zdjęciach i dokumentach, pochodzących w większości z nowojorskiego archiwum Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP), Obóz Rekrutacyjny do Armii Polskiej we Francji, nazwany Obozem Kościuszko, założony w Niagara-on-the-Lake w Kanadzie. Wystawę przygotowano na 100-lecie czynu zbrojnego Polonii amerykańskiej.

Ekspozycja ukazuje funkcjonowanie obozu, przez który przeszło – począwszy od jego powstania w październiku 1917 aż do rozwiązania w marcu 1919 r. – ponad 22 tys. polskich ochotników, głównie ze Stanów Zjednoczonych. Rekruci, za zgodą Stanów Zjednoczonych, szkoleni byli na terenie Kanady przez oficerów kanadyjskich za pieniądze francuskie. Dużą rolę w przygotowaniach do powstania obozu i uzyskania zgody władz trzech państw na jego powstanie, tj. Francji, Stanów Zjednoczonych i Kanady, odegrał Ignacy Jan Paderewski. Dowódcą obozu był Kanadyjczyk płk Arthur D'Orr LePan.

Po dwumiesięcznym przeszkoleniu w Obozie Kościuszko w Niagara-on-the-Lake, sukcesywnie wyekspediowano 20.720 polskich żołnierzy do formowanej od czerwca 1917 r. Armii Polskiej we Francji. Było to wydarzenie bez precedensu w historii Stanów Zjednoczonych i Kanady, bowiem jedynie Polonia amerykańska dokonała takiej organizacji swojego wojska na Obczyźnie. Armia Polska we Francji, zwana od koloru mundurów „Błękitną Armią”, rekrutowała się z Polaków ochotników z Europy i innych kontynentów. Z Kanady żołnierzy przetransportowano na koszt Francji do Europy trzydziestoma okrętami. Od lipca 1918 r. oddziały tej armii, pod francuskim dowództwem, walczyły z Niemcami na froncie we Francji. W październiku 1918 r. dowódcą „Błękitnej Armii” został gen. Józef Haller. Wiosną 1919 r. formacja ta została przetransportowana pociągami do Polski i weszła w skład

Wojska Polskiego, walcząc w wojnie polsko-ukraińskiej (1919) i polsko-bolszewickiej (1919-1920).

Po wojnach do USA i Kanady powróciło około 12.5 tys. byłych żołnierzy „Błękitnej Armii”. Pozostali zginęli lub zostali w Polsce i Europie. Ci, którzy powrócili, założyli w 1921 r. w Cleveland, Ohio, Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, które działa do dziś. Niestety, w Polsce Niepodległej, nie mówiąc o czasach komunistycznych, wysiłek ten był zapominany, nawet przemilczany. Dzisiaj przywracamy czyn zbrojny wychodźstwa polskiego w Ameryce z czasów I wojny światowej na karty historii Stanów Zjednoczonych, Kanady, Francji i Polski.

Zdjęcia prezentowane na wystawie obrazują rekrutację, warunki życia rekrutów, żołnierską musztrę i ćwiczenia, czas wolny, uroczyste wydarzenia i obozową codzienność – wszystko poczynając od czasów rekrutacji, aż po wyjazd żołnierzy z Kanady przez USA do Francji. Obóz Kościuszko odegrał także istotną rolę w historii miasta Niagara-on-the-Lake. Jego mieszkańcy w owym czasie okazali wielką pomoc, wsparcie i sympatię polskim rekrutom. Dziękujemy!

W czerwcu planowana jest prelekcja autorska z prezentacją multimedialną w bibliotece lub on-line oraz projekcja filmu dokumentalnego z wycieczki weteranów – bohaterów wystawy – z USA do Polski w 1927 r. Kamera towarzyszyła weteranom i ich rodzinom w objeździe kraju (pociągami) od chwili przybycia statku do Polski. Film pokazuje piękne unikatowe historyczne zdjęcia z Gdyni, Gniezna, Poznania, Częstochowy, Katowic, Krakowa, Zakopanego, Marcinkowic, Nowego Sącza, Borysławia, Lwowa, Równego, Wilna, Warszawy, Wilanowa, Radzymina i Łodzi. Ukazuje defilady wojskowe, widać pola Mazowsza, Wołynia i Polesia, a także historyczne postaci, w tym gen. Józefa Hallera i gen. Mariusza Zaruskiego. Film został zrealizowany przez Instytut Pamięci Narodowej na podstawie materiału przekazanego przez Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce. Rekonstrukcję kopii wykonała FilMOTEKA Narodowa Instytut Audiowizualny.

Organizatorzy: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Fundacja Kultury i Biznesu w Łodzi, Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Odnosińki:

[1] https://www.torun.pl/sites/default/files/w_drodze_do_niepodleglosci._kanadyjski_przystanek_-_obo_z_kosciuszko_w_niagara-on-the-lake_1917-1919.jpg